

Uzņēmējdarbības vide

Uzņēmējdarbības veidi

Lai uzsāktu uzņēmējdarbību Indijā, ārvalstu uzņēmējs var izvēlēties šādus uzņēmējdarbības veidus:

- Koordinēšanas birojs (Liason Office)
- Filiāle (Branch Office)
- Projekta birojs (Project Office)
- Meitas uzņēmums (Wholly owned subsidiary)
- Kopuzņēmums (Joint Venture Company)
- Partnersabiedrība ar ierobežotu atbildību (Limited Liability Partnership)

Lai pārstāvētu Indijā biznesa intereses, reklamētu ražojumus, pētītu biznesa iespējas un sadarbotos ar Indijas uzņēmumiem, ārvalstu investors var atvērt Indijā koordinēšanas biroju jeb sakaru iestādi. Koordinēšanas birojs nedrīkst veikt komercdarbību, nodarboties ar tirdzniecību vai ražošanu, vai kā citādi gūt peļņu Indijā. Biroju finansē ārvalstu uzņēmums.

Lai izveidotu Indijā šādu biroju, nepieciešams saņemt iepriekšēju apstiprinājumu no Indijas Rezerves bankas (4-6 nedēļas) un veikt reģistrāciju Uzņēmumu reģistrā – Registrar (2-3 nedēļas).

Ārvalstu rūpniecības, pakalpojuma vai tirdzniecības uzņēmums var atvērt Indijā uzņēmuma filiāli. Filiāles var tirgoties ar precēm, sniegt pakalpojumus, veikt pētniecības darbus un veicināt sadarbību starp Indijas uzņēmumiem un to mātes uzņēmumiem. Filiāle nedrīkst nodarboties ar ražošanu.

Filiālei ir jāmaksā uzņēmuma ienākuma nodoklis (pašreizējā nodokļu likme ārvalstu uzņēmumiem ir 40%, +2,5% papildu nodoklis (ja ienākumi pārsniedz Rs 10 000 000) + 3% izglītības nodoklis; kopā 42,23%). Lai nodibinātu filiāli, nepieciešams saņemt iepriekšēju apstiprinājumu no Indijas Rezerves bankas (4-6 nedēļas) un veikt reģistrāciju Uzņēmumu reģistrā – Registrar (2-3 nedēļas).

Nodibinot projekta biroju, ārvalstu uzņēmums var izveidot uz noteiktu laiku pastāvīgu biroju Indijā. Projekta birojs būtībā ir tas pats, kas filiāle, tikai dibināšanas mērķis ir atšķirīgs. Projekta biroju izveido kāda projekta realizācijas vajadzībām. Ārvalstu uzņēmumi, kas iesaistīti celtniecības darbu vai instalācijas projektā, parasti izveido projekta biroju. Tā izveidošanai nepieciešams saņemt iepriekšēju apstiprinājumu no Indijas Rezerves bankas (4-6 nedēļas) un veikt reģistrāciju Uzņēmumu reģistrā – Registrar (2-3 nedēļas).

Atbilstoši 1956.gada Uzņēmuma likumam meitas uzņēmums Indijā var būt slēgta akciju sabiedrība vai publiska akciju sabiedrība. Slēgtai akciju sabiedrībai minimālais apmaksātais pamatkapitāls ir 100 000 INR. Publiskai akciju sabiedrībai minimālais apmaksātais pamatkapitāls ir 500 000 INR. Nepieciešamais laiks šādu uzņēmumu reģistrācijai ir 4-6 nedēļas. Lai reģistrētu slēgtu akciju sabiedrību, jābūt vismaz diviem direktoriem un diviem akcionāriem, savukārt publiskā akciju sabiedrībā - vismaz 3 direktoriem un septiņiem akcionāriem.

Indijas valdība atļauj veikt ārvalstu tiešās investīcijas bez iepriekšēja valdības apstiprinājuma, izņemot, ja investīcijas ir tādās nozarēs, kā aizsardzība, nekustamais īpašums, mazumtirdzniecība, bankas, telekomunikācijas un iespiestie plašsaziņas līdzekļi, vai arī gadījumā, ja ārvalstu investoram ir reģistrēts kopuzņēmums vai Indijā reģistrēta preču zīme/tehnoloģijas licence. Ārvalstu investoram nav nepieciešams iepriekšējs apstiprinājums, lai reģistrētu meitas uzņēmumu Indijā. Pēc meitas uzņēmuma reģistrēšanas dažādi investīciju darījumi kārtojami Indijas Rezerves bankā. Ja ārvalstu investoram ir nepieciešams iepriekšējs apstiprinājums investīcijām, tad ir jāvēršas Indijas Ārvalstu Investīciju veicināšanas pārvaldē (FIPB). Šī pārvalde dod savu apstiprinājumu aptuveni 4-6 nedēļu laikā. Pēc apstiprinājuma saņemšanas ārvalstu investors var reģistrēt meitas uzņēmumu vai investēt kādā Indijas uzņēmumā.

Meitas uzņēmumam piemērots tāds pats ienākuma nodoklis, kā vietējam uzņēmumam. Ienākuma nodokļu likme ir 30% + 10% papildu nodoklis (ja ienākumi pārsniedz 10 000 000 Rs) + 3% izglītības nodoklis, kopā 33,99%.

Kopuzņēmums parasti ir visizdevīgākais veids, kā darboties tajās nozarēs, kur ir legāli ierobežojumi Indijas uzņēmumu nonākšanai ārvalstu īpašumā. Indijas ekonomikai kļūstot atvērtākai, šī alternatīva nav tik izšķiroša, kaut gan kopuzņēmumi ir interesanta izvēle no stratēģiskā viedokļa.

Kopuzņēmumam piemērots tās pats ienākuma nodoklis, kā vietējam uzņēmumam. Ienākuma nodokļu likme ir 30% + 10% papildu nodoklis (ja ienākumi pārsniedz 10 000 000 Rs) + 3% izglītības nodoklis, kopā 33,99%.

Partnersabiedrība ar ierobežotu atbildību ir atsevišķs juridisks uzņēmums, kura darbību regulē 2008.gadā pieņemtais likums par partnersabiedrībām ar ierobežotu atbildību. Partnersabiedrība var pastāvēt neatkarīgi no izmaiņām partneru sastāvā. Uzņēmums kā juridiska persona ir pilnībā atbildīga par saviem aktīviem, bet partneru saistības ir ierobežotas atbilstoši to ieguldījumam partnersabiedrībā. Partneri nav atbildīgi par citu partneru nepareiziem biznesa lēmumiem vai pārkāpumiem. Partneru tiesības un pienākumus nosaka līgums, kas noslēgts starp partneriem var starp partneriem un uzņēmumu.

Partnersabiedrībā jābūt vismaz 2 līdzdalībniekiem un vismaz divām personām kā norādītajiem partneriem, no kuriem vienam jābūt Indijas rezidentam. Likumā par partnersabiedrībām ir aprakstīti gan pienākumi, gan saistības, kas jāpilda norādītajiem partneriem.

Centrālajai valdībai ir tiesības veikt partnersabiedrības darbības auditu, uz kuras nepieciešamību norāda kompetents revidents.

Lai reģistrētu partnersabiedrību ar ierobežotu atbildību, nepieciešamas vismaz 4-6 nedēļas.

Nodokļu sistēma

Indijas centrālā valdība iekasē ienākuma nodokli (izņemot ienākuma nodokli no lauksaimniecības uzņēmumiem), muitas nodevas, centrālo akcīzes nodokli un pakalpojuma nodokli.

Pievienotās vērtības nodokli (pārdošanas nodoklis štatos, kur PVN nav spēkā), zīmoga nodeva, štata akcīzes nodokli, zemes ienākumu un profesiju nodokli iekasē štatu valdība. Pēc 2005.gada 1.apriļa vairākums Indijas štatu valdības ir aizstājušas pārdošanas nodokli ar pievienotās vērtības nodokli.

Vietējās pašvaldības ir tiesīgas iekasēt nodokļus par īpašumiem, „octroi” nodokli, ko Indijas vietējās varas iestādes uzliek precēm, ko ieved pilsētas vai rajona teritoriālajās vienībās, nodokli par ūdeni un kanalizāciju.

Tiešie nodokli

Uzņēmuma ienākuma nodoklis

Indijas uzņēmumiem jāmaksā nodoklis par visiem ienākumiem, arī tiem, kas gūti ārpus Indijas. Nerezidenta uzņēmumiem jāmaksā uzņēmuma ienākuma nodoklis par ienākumiem, kas gūti no uzņēmējdarbības Indijā. Vietējie uzņēmumiem ienākuma nodokļa pamatlikme ir 30% un 10% liels papildu nodoklis. Ārvalstu uzņēmumiem ienākuma nodokļa pamatlikme ir 40% ar 2,5% lielu papildu nodokli. Turklāt uzņēmumiem ir saistošs arī 3% izglītības nodoklis.

Vietējiem uzņēmumiem tiek piemērots 15% nodoklis no izmaksātajām dividendēm uzņēmuma investoriem.

Kapitāla pieauguma nodoklis

Nodokli nomaksā no kapitāla pieauguma, kas radies pārdodot uzņēmuma aktīvus.

Ilgtermiņa kapitāla pieauguma nodoklis ir jāmaksā, ja

- aktīvu pārdošana aptver laika periodu, kas ilgāks par trijiem gadiem
- ja reģistrētās akcijas Indijas biržā tiek turētas vienu gadu

Ilgtermiņa kapitāla pieaugums tiek aplūkts ar 20% lielu nodokļa likmi.

Īstermiņa kapitāla pieaugumu no akciju pārdošanas apliek ar 15% lielu nodokļa likmi.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodokli iekasē Indijas Centrālā valdība un administrē Finanšu ministrija. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes (%):

Ienākumi, Rs	Likme, %
līdz 1 50 000	0
līdz 1 80 000 (sievietēm)	0
līdz 2 25 000 (vecākiem par 65 gadiem)	0
1 50 001 – 3 00 000	10
3 00 001 – 5 00 000	20
virs 5 000 001	30

Ienākumi virs 1 000 000 Rs tiek aplūkts ar izglītības nodokli (3%) un papildu nodokli (10%).

Ieturamais nodoklis

Ieturamais nodoklis no maksājumiem nerezidentiem:

- kredīta procenti 20%
- dividendes 0%
- autoratlīdzība 10%

Pieminētās procenta likmes ir saistošas tām valstīm ar kurām Indija nav noslēgusi Līgumu par dubultās nodokļu aplikšanas novēršanu.

Netiešie nodokļi

Akcīzes nodoklis

Vairumam rūpniecības preču tiek piemērots 16% liels akcīzes nodoklis. Dažiem produktiem tiek piemērots individuālais akcīzes nodoklis 8% un/vai papildu akcīzes nodoklis.

Akcīzes nodokļa likmes:

- farmācijas precēm no 16% līdz 8 %
- automobiļiem un automobiļu šasijām no 16% līdz 12%
- mazgabarīta automašīnām no 16% līdz 12%
- hibrīdauto no 24% līdz 14%
- rakstāmpapīriem un iespiedpapīriem no 12% līdz 8%

Centrālo pārdošanas nodokli administrē Indijas Centrālā akcīzes un muitas pārvalde. No 2008.gada aprīļa centrālais pārdošanas nodoklis samazināts līdz 2%.

Muitas nodeva

Importa precēm tiek piemērota pamata muitas nodeva, papildu muitas nodeva un izglītības nodoklis. Rūpniecības precēm pamata muitas nodevas augstākā likme ir 15%. Papildu muitas nodeva atbilst akcīzes nodevai, ko maksā par līdzīgām Indijā ražotām precēm. Ar 2% lielu izglītības nodokli apliek kopējo muitas nodevu par importētām precēm. Muitas nodevu aprēķina no preču darījumu vērtības.

Pakalpojuma nodoklis

Pakalpojuma nodokļa likme ir 10% (+ izglītības nodoklis).

Pievienotās vērtības nodoklis

Pārdošanas nodoklis attiecas uz kustamo preču pārdošanu. Vairāki Indijas štati ar 2005.gada 1.aprīli ir aizstājuši pārdošanas nodokli ar PVN. Pievienotās vērtības nodokli iekasē štatu līmenī.

PVN nodoklim ir četri līmeņi:

0% tautas patēriņa precēm

1% zelta stieņiem un dārgakmeņiem

4% par rūpniecības izejmateriāliem un kapitālieguldījumu precēm/ražošanas precēm un masu patēriņa ražojumiem

Pārējām precēm 12,5%

Naftas produktiem, tabakai, alkoholiskiem dzērieniem u.t.t. ir augstāks PVN.